

یادداشتی درباره صحت استنادی

مریم زیاری، کارشناس پژوهش دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

صحت استنادی به چه معناست؟

بخش مهمی از هر نوشتار علمی اعتبار و صحت منابع آن است. با توجه به اهمیت استناد در پژوهش‌های علمی و اینکه هیچ پژوهشگری نمی‌تواند بدون توجه به آثار منتشر شده پیش از خود، یک اثر علمی معتبر منتشر کند، بحث صحت استنادات به‌عنوان بخش مهمی از یک کار علمی، مورد توجه قرار گرفته‌است. در یک پژوهش که در سال ۱۳۸۰، کیفیت ذکر منابع در مجلات علمی پژوهشی وزارت علوم مورد مطالعه قرار گرفت، نشان داده شد که در ۷۶ درصد منابع اشتباه وجود دارد. همچنین اکثر پژوهش‌ها نشان می‌دهد که درصد بالایی از پژوهشگران در استناد به مقالات یا پایان‌نامه‌های خود دارای خطاهای مختلف استنادی هستند.

در حوزه بررسی استنادها از نکات مهم و محوری می‌توان به بحث صحت استنادی توجه کرد. استناد نادرست به مقالات و منابع نه‌تنها موجب سردرگمی خوانندگان و پژوهشگران می‌شود بلکه هزینه سنگینی را به محققان تحمیل می‌کند؛ از این جهت ضرورت توجه به این موضوع برای تمامی آثار علمی ضروری است. عوامل مهم در صحت استنادی مقالات را می‌توان مولفه‌های اصلی هر استناد معرفی کرد. یعنی صحت اطلاعات را مولفه‌های نام نویسنده، سال نشر، عنوان مقاله، عنوان مجله، شماره، دوره و شماره صفحه دانست. از دیگر عوامل مهم در صحت استنادی کتاب‌ها را می‌توان نام نویسنده، عنوان، ناشر، محل نشر، سال نشر و شماره صفحه دانست. همچنین مولفه دیگری که در صحت استنادی مورد بررسی قرار می‌گیرد را انتقال دقیق استنادهای درون متنی به فهرست مآخذ و همچنین وجود استنادی فهرست مآخذ در متن دانست.

انواع خطاهای استنادی:

انواع خطاهای استنادی شامل خطاهای کوچک و بزرگ است. خطاهای بزرگ یا مشکل جدی در بازیابی مدرک ایجاد می‌کند یا باعث عدم بازیابی مدرک می‌شود. به عنوان نمونه می‌توان به نام اشتباه نویسندگان، حذف نام نویسندگان، غلط املایی بزرگ در عنوان مقاله، اشتباه املایی در نام نشریه، سال نشر اشتباه و مانند آن اشاره کرد و خطاهای کوچک استنادی اشتباهات املایی در بخش‌های مختلف استناد و اشتباه بودن علامت‌های استفاده شده در استناد است.

برخی خطاهای متداول در ذکر شواهد و استنادها موجب مخدوش‌شدن مطالب و آسیب‌پذیری نوشته علمی و درنهایت کیفیت نازل آن شده و موجب سردرگمی پژوهشگر در بازیابی اطلاعات میشود؛ یعنی زمانیکه پژوهشگری در پی بازیابی اطلاعات ارائه‌شده در فهرست مآخذ است، اگر اطلاعات ارائه‌شده به‌صورت صحیح وارد نشده باشند جستجوهای او به نتیجه درست نمی‌رسد و حتی ممکن است که نتایجی غیر از نتیجه مدنظر پژوهشگر حاصل شود.

عوامل پائین بودن صحت استنادی در پژوهش‌های علمی:

- عدم آگاهی از اهمیت و کاربرد استنادها
- عدم دسترسی به اصل منابع
- عدم آموزش صحیح استناد دادن به منابع
- وجود شیوه‌های مختلف برای استناددهی به منابع فارسی
- کپی‌برداری از استنادات اشتباه

به عنوان خواننده به صحت منابع توجه کنیم:

نویسندگان باید برای استفاده از منابع شفاف تلاش کنند. منظور این است که خواننده باید بتواند به منابعی که نویسنده استفاده کرده است دسترسی داشته باشد. سه جنبه مهمی که نویسندگان در این مورد باید در نظر داشته باشند عبارت است از:

- ۱- **هویت منبع:** آیا خواننده متوجه می‌شود که کدام منبع بر متن تاثیر داشته است؟
- ۲- **محتوا:** آیا خواننده درک درستی از آنچه در متن منبع آمده است به دست می‌آورد؟
- ۳- **زبان:** آیا خواننده متوجه می‌شود که کدام قسمت متن جدید زبان کدام منبع را دارد؟

References:

رحمانی، م.، اصنافی، ا.ر.، عرفان منش، م. ا. (۱۳۹۵). بررسی استنادی پایان‌نامه‌های دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی. *مدیریت اطلاعات*، ۱(۲)، ۱۰۳-۹۰.

1. <https://www.awelu.lu.se/referencing/reference-accuracy/> / Retrieved 2 March 2022.
2. <https://barton.libguides.com/citations/how/> / Retrieved 1 March 2022.
3. <https://libguides.mit.edu/citing/> / Retrieved 1 March 2022.